

FO-03-003

Oskäligen miljöstraffavgifter drabbar färghandel

Sammanfattning

Färghandeln Ösby-Färg AB i Danderyds kommun fick under våren 2002 en underrättelse från det lokala miljökontoret, som i Danderyd kallas Miljö och stadsbyggnad, om att en förannmäld inspektion skulle äga rum i verksamhetslokalen. Inspektionen avsåg kontroll om företaget följde Kemikalieinspektionens föreskrifter vid försäljning av kemiska och biotekniska varor. Innan inspektionen ägde rum gick därför företagets personal igenom varulagret för att rensa ut och märka upp varor som inte uppfyllde Kemikalieinspektionens krav.

Vid miljökontorets inspektion påträffades 11 produkter som inte uppfyllde kraven. Ösby-Färg hade därmed överträtt två paragrafer i Kemikalieinspektionens föreskrifter. Miljökontoret föreslog för Miljö- och hälsoskyddsämnden att Ösby-Färg skulle betala miljöstraffavgifter på två gånger 15 000 kronor. Efter beslut i miljöämnden fastställdes miljöstraffavgiften till 15 000 kronor. Dessutom skulle företaget betala kommunens kostnader för inspektionen med 3 850 kronor.

Företagarombudsmannen anser att det med hänsyn till förseelsens art och omfattning – avsaknaden av barnskyddande lock på fyra flaskor samt frånvaro av märkning för synskadade på sju burkar – var oskäligt att bestraffa Ösby-Färg med en miljöstraffavgift på 15 000 kronor.

Dessutom borde Miljö och stadsbyggnad hanterat ärendet med ett större mått av omdöme, säger Företagarombudsmannen. Eftersom förseelsen berodde på ett obetydligt förbiseende, borde kommunen nöjt sig med den självrättelse som skedde under inspektionen.

Fallet

Affärer som saluför kemiska och biotekniska varor har att iaktta Kemikalieinspektionens föreskrifter om vilka krav som ställs på den som hanterar sådana produkter (se Fakta). Föreskrifterna säger bland annat att vissa flaskor som säljs skall vara försedda med barnsäker kork och att vissa kemtekniska varor ska vara försedda med så kallad taktill märkning. Det innebär att varan skall vara försedd med en varningstriangel i relief, avsedd att varna synskadade.

Normalt skall märkningen göras av tillverkarna, men företagare som säljer kemikalierna har det yttersta ansvaret för att märkningen är korrekt. Kemikalieinspektionens föreskrifter är från 1998 och därför har många färghandlare varor i sina lager som inte uppfyller kraven. Färghandlarna själva har ansvaret att utränga de varor som inte uppfyller kraven eller rätta till märkningen. Exempelvis kan taktillmärkning göras genom att handlare manuellt sätter på klisterlappar med varningstriangel.

Länsstyrelsen i Stockholm har tagit initiativ till ett kemikalietillsynsprojekt med inriktning på märkning av kemiska produkter. Detta innebär bland annat omfattande kontroller av de färghandlare som verkar i länet. Kontrollerna genomförs av de lokala miljökontoren i kommunerna. Butikerna blir kontaktade av miljökontoret som upplyser om vilka regler som

gäller samt genomför kontroller på plats i affärslokalerna. För detta debiteras företagen förberedelse, inspektion inklusive resa samt handläggning och skrivelse.

Vid inspektionen kontrolleras bland annat att vissa flaskor har barnsäkra korkar samt att de produkter som så kräver har en taktilmärkning. Påträffas en flaska utan barnsäker kork trots att så krävs, skall företagaren betala en miljöstraffavgift på 15 000 kronor. Påträffas en produkt som kräver taktil märkning utan sådan märkning, kostar också det 15 000 kronor.

Lennart Algulin driver företaget Ösby-Färg AB i Danderyds kommun. Under våren 2002 kontaktades han av Miljö och stadsbyggnad som meddelade att de skulle göra en inspektion för att kontrollera att företaget följde Kemikalieinspektionens föreskrifter. Inför kommunens inspektion inventerade Lennart Algulin tillsammans med sina anställda företagets flera tusen produkter stora varulager för att rensa ut eller märka om vissa av produkterna. Bland annat taktilmärktes kemtekniska varor manuellt med klisterlappar.

Den 24 maj genomförde två miljö- och hälsoskyddsinspektörer den förannmälda inspektionen i närvaro av Algulin. Vid inspektionen påträffades sju burkar med kemtekniska varor som saknade taktil märkning samt fyra flaskor som saknade barnsäker kork. Algulin åtgärdade genast detta genom att sätta på taktila märken på de sju burkarna och utrangera de fyra flaskorna. Men inspektörerna menade att möjligheten till självrättelse nu var förbi. De konstaterade att Ösby-Färg överträtt två paragrafer i kemikalieinspektionens föreskrifter. Miljöstraffavgiften för var och en av överträdelserna var 15 000 kronor.

Den 18 juni erhöll företaget en inspektionsrapport från kommunen. Ösby-Färg ålades att åtgärda de påtalade bristerna senast den 31 juli, något som Algulin gjort redan under inspektionen. Dessutom meddelade Miljö och stadsbyggnads tjänstemän att ett förslag till beslut om miljöstraffavgifter skulle komma att lämnas till Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Detta förslag skulle skickas ut till företaget för yttrande senare.

Den 19 augusti fick företaget ett tjänsteutlåtande från kommunen där Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslogs besluta om miljöstraffavgift på två gånger 15 000 kronor för överträdelse av två paragrafer. Företaget fick också en faktura från kommunen på 3 850 kronor för kostnader i samband med inspektionen.

När ärendet drogs i Miljö- och hälsoskyddsnämnden fastställdes miljöstraffavgiften slutligen till 15 000 kronor.

Företagarombudsmannens bedömning:

- Eftersom företaget inte gjort sig skyldigt till försummelse eller påtagligt slarv och förseelsen har varit av ringa art och omfattning är sanktionerna inte försvarliga. De påförda miljöstraffavgifterna, vare sig det rör sig om 30 000 eller 15 000 kronor, står inte i proportion till överträdelserna av paragraferna, säger Företagarombudsmannen.
- Kritik kan riktas mot inspektörerna, som var överdrivet nitiska, menar Företagarombudsmannen, men också, och kanske framför allt, mot nämnden, som visserligen halverade miljöstraffavgiften, sannolikt för att den insåg att avgiften var oskälig, men inte hade kurage nog att låta bli att döma ut någon avgift alls.

Miljösanktionsavgift ska enligt miljöbalken inte tas ut om det är uppenbart oskäligt, påpekar Företagarombudsmannen.

- Enligt uppgift från färghandelsbranschen drabbas nästan alla inspekterade färghandlare av samma öde som Ösby-Färg, säger Företagarombudsmannen. Om nästan hela färghandelsbranschen drabbas av straffregler är det inte fel på färghandelsbranschen, utan på reglerna. De utgör endast ytterligare snårigheter i den paragrafdjungel företagare har att försöka ta sig igenom.

Fakta

Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 1998:8) 3 kap:

3 § Oavsett storlek skall behållare som innehåller följande kemiska produkter, som erbjuds eller säljs till allmänheten vara försedda med barnskyddande förslutning: Produkter som är märkta med farobeteckningen Mycket giftig, Giftig eller Frätande samt produkter som är klassificerade i faroklassen Hälsoskadlig med riskfrasen R65 (Farligt: kan ge lungskador vid förtäring). De ska när de säljs till konsumenter av detaljhandeln vara försedda med barnskyddande förslutning.

4 § Produkter som är märkta med farobeteckningen Mycket giftig, Giftig, Frätande eller Hälsoskadlig ska när de säljs till konsumenter av detaljhandeln vara försedda med kännbar varningsmärkning (taktill märkning i form av upphöjd triangel).

Miljöbalk (1998:808) 30 kap:

1 § Miljösanktionsavgift skall tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Miljösanktionsavgift skall dock inte tas ut om det är uppenbart oskäligt

3 § Tillsynsmyndigheten beslutar om miljösanktionsavgift.

Förordning (1998:950) om miljösanktionsavgifter:

Miljösanktionsavgift skall betalas av näringsidkare som vid bedrivande av näringsverksamhet. Överträdelse: Erbjuder eller säljer kemiska produkter i behållare som saknar föreskriven barnskyddande förslutning. Avgiftsbelopp: 15 000 kr (3 kap. 1 och 3 §§) Överträdelse: Erbjuder eller säljer kemiska produkter i behållare som saknar föreskriven kännbar varningsmärkning. Avgiftsbelopp: (3 kap. 1 och 4 §§)

Kommentar om vad som hänt efter publicering

Lennart Algulin valde att inte överklaga ärendet till länsrätten. Uppmärksamheten kring fallet gjorde att han fick stort stöd från allmänheten på orten, som även bidrog ekonomiskt till att betala miljösanktionsavgiften.